

diyen de yine Ahmed Arif'tir. Yalnız, Arif'in yenilgisi giderek büyür. Çünkü Erbil, Arif'in mektuplarına çok az karşılık yazacaktır. 4-1'den sonraki mağlubiyet hemen sonrasında 5-1'e çıkar. Aslında dönüp Bachmann'ın, "*Sevgili, sevgili Paul, dün ve bugün seni, istersen şöyle diyelim, ikimizi çok düşündüm. Yine bana yazasın diye yazmıyorum sana, bana keyif verdiği için ve istediğim için yazıyorum.*" sözlerini hatırlamak gerekebilir. Ahmed Arif, ilk kitabını Leyla Erbil'e adayacağını söylüyor ve Erbil'den kitabın adını ya "Uy Havar" ya da "Suskun" koymasını istiyor. Arif'in, mektuplardaki sesleniş ifadelerine bile baktığımızda Arif'in mektupları yazarken nasıl bir ruh hali içinde olduğunu, aşka, dostluğa, edebiyata dair beklentilerini, bazen coşan bazen içine çekilen kalbine de tanıklık ediyoruz. "Leylim, Leylâ Cânım, Leylâm, Merhametsiz Ömrüm, Leylâ'm, Kardeş Çocuk! Leylâ, Leylâ Canım, Leylâcık, Canım, Azizim Leyla, Leylim, Dost..." Mektuplar, dönemin edebiyat içi ilişkilerine, yayın dünyasındaki duruma dair de önemli veriler barındırır. Arif, bazı yazılarının sansürlendiğinden, bazı şiirlerinin yanlış basıldığından dert yanar. Ama Orhan Veli'yi kendisinin tam karşıt kutbu olarak konular. "*Hiç olmazsa yeni kuşak Orhan Veli'yi ve gölgelerini değil, benim yolumdan gidiyorlar.*" diyor. Yaşar Kemal'e ettiği, dostça, usturuflu küfür de okura tebessüm ettiriyor.

Mektup, yazınsal türler içinde acının, ayrılığın, içtenliğin, yalnızlığın içine en hesapsız hâliyle kurulduğu bir tür. Aslında doğasındaki insana bu kadar yakın olma hâli, ona yazınsal bir türü aşan bir aura bahşediyor. Mektubun geriye çekilmesi karşısında yaşadığımız

üzüntü, bir türün değer yitiminden çok, insanın doğasının artık bu kadar açık ve çıplak bir hâlde görünmeyecek olmasından. Ahmed Arif'in, Leyla Erbil'e yazdığı mektuplar karşısında yaşadığımız sevinç, kalbimizin derinlerinde ıssız bir hüzne dönüşürken gerek Ahmed Arif'in bu umutsuz aşka gösterdiği soylu ilgi gerekse de Leyla Erbil'in dostluğunun kuşatıcılığı ve genişliği yüzeydeki sevinç kadar diplerdeki hüznün duygusunu da en kor hâliyle harlıyor.

Yazarının içinde kalan ukdenin, metnin akışını düğümlediğine inanan biri olarak, bu mektupları en çok merhum Mehmet Kaplan Hoca'nın okumasını istediğimi söylemek isterim. Çünkü, "Haberin var mı, benim için önce sen gelirsin. Hepsi, şiiri, düşünüyü, kavgası, hepsi senden sonra gelir." diyen Ahmed Arif'ten başkası değildir.

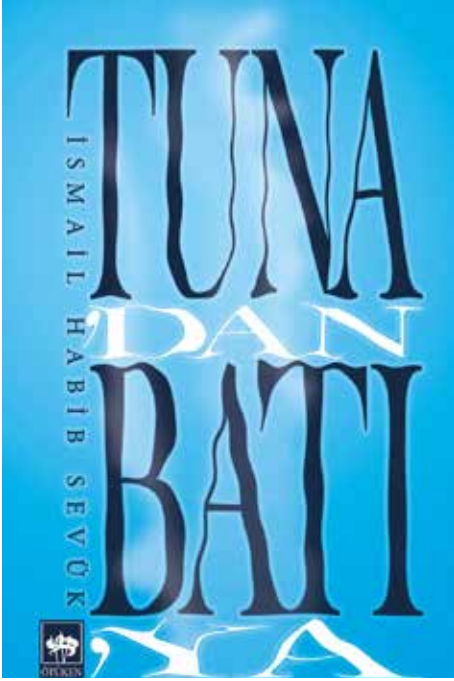
Mehmet ÖZTUNÇ

Gezi Edebiyatımızın Seçkin Bir Eseri:

Tuna'dan Batı'ya

İsmail Habib Sevük, 1934 yılında üç buçuk aylık Avrupa turuna çıkmış ve "Avrupa Yolunda Notlar" başlığıyla gezi notlarını Cumhuriyet gazetesinde yayımlamıştı. Bükreş, Tuna, Belgrad, Budapeşte, Viyana, Berlin, Paris, Napoli ve Atina'yı gezen İsmail Habib, 1935'te bu gezi notlarını *Tuna'dan Batı'ya* ismiyle kitaplaştırmıştır. Bu çok değerli ve önemli kitap¹ geçenlerde yeniden neşredildi.

1 İsmail Habib Sevük, *Tuna'dan Batı'ya*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2013, 264 s.

Sevük, *Tuna'dan Batı'ya* isimli eserinde, “gezginlik yazılarında iki yol tutulduğunu belirterek ya görülenin gösterildiğini veya yalnız içinin yazıldığını” söylüyor. Ancak yazarımız, bu iki yoldan birini seçmediği gibi ikisini birleştirmeyi de düşünmemiş, aksine kalemini kendi hâline bırakmış ve olduğu gibi yazmayı denemiştir. Sevük, gerçeklikten ayrılmadan, nasıl gördüyse, neyi işittiyse ve neye şahit olduysa sanatkâr titizliğiyle yazdığını şöyle açıklıyor:

“Yaptığım iş ikisini birleştirişi de değil, kalemi kendi hâline bırakıştır. Bu belki sistemcilik bakımından aksaklık olur. Ne yapalım, yazarın huyu: Olduğu gibi görünmek, bodurluk da olsa peki, göreni yanılarak görünmek, yükseklik de olsa hayır; aldanmışımdır, şüphe yok; fakat aldatmadım.” (Sevük 2013: s. 10)

Seyahatine Rumen vapurunun güvertesinde Boğaziçi'nden başlayan İsmail Habib, İstanbul'dan süzüle süzüle Avrupa içlerine doğru ilerler. “Dünyanın her yerinde deniz var nehir de; fakat denizin nehir veya nehrin deniz olduğu yalnız buradadır.” diyerek övdüğü İstanbul'un Kuzguncuk, Beşiktaş, Tarabya, Çubuklu, Yeniköy ve Sarıyer gibi önemli semtlerini anlatırken sanki ilk defa görüyormuş gibi heyecanlıdır. Boğaziçi'nin olağanüstü güzelliği karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Sevük'e göre, Boğaziçi'ni tarif edebilecek bir kelime bile yoktur; çünkü o benzersizdir:

“Platin sırtlı bir yılan gibi kıvrılıyor da desen, kıyıları yeşil kabartmadan mavi bir şerit gibi dolanıyor da desen, bütün dünya zümrütlerini eritip kaypak bir pelteklikle akıtıyorlar da desen nafile. Boğaz için en güzel benzetiş, benzersizliktir! Dünyanın her yerinde deniz var, nehir de, fakat denizin nehir veya nehrin deniz olduğu yalnız buradadır!” (Sevük 2013: s. 18)

Yazar, bu uzun seyahate çıkarken köklü bir tarih şuuruyla nereye gittiğinin farkında olmakla beraber, mazinin hülyası ile bugünün gerçeğini göz ardı etmeksizin anlatmaktadır. Varna'da, “Arabacı, şoför, lokanta, otel, çarşı, pazar, Türkçe her ihtiyacın kilidini açan tılsımlı bir anahtardır” diyor Sevük, Bulgarların brütal ve kaba milliyetçiliği yüzünden İmparatorluk Türkiye'sinin tarihe miras olarak bıraktığı eserlerinin toz duman edilmesinden yakınır; fakat Türkçenin Bulgar sokaklarında fethe devam etmesi onu sevindirmiştir:

“Bulgarlar, beş asır elimizde kalan Varna'da mazinin bütün hatıralarını sil-

mişler; ne dört köşesinde dört büyük burç heybetli kalesinden bir parça, ne kırk bir camiden bir kubbe, ne beyaz minarelerinden kalma nurlu bir sütun; fakat ne zarar Türkçe işte altmış yıllık hâkim bayrağa rağmen Bulgarcanın bile üstünde, bir abide gibi bağdaş kurup oturuyor.” (Sevük 2013: s. 23)

Türkçenin kıta sahanlığında gezmeye devam eden İsmail Habib'in ikinci durağı ise Bükreş'tir. Yemek adlarından tutunuz da eşya isimlerine kadar Türkçe kelimelerin Rumencede yaşadığını; ancak Rumenlerin birkaç yüz kelime aldıkları hâlde Türkçeyi görmezlikten geldiklerini şaşkınlıkla anlatan Sevük, Rumenlerin bu garip tavrını alaycı bir dille eleştirir:

“Bükreş'te ilk önce, kendi kendime gittiğim lokantada, hiçbir kelimesini bilmediğim Rumence bir listeden yemeklerimi kolayca seçtim ve Rumenceden başka bir kelime bilmeyen garsona seçtiğim yemekleri pekâlâ anlattım. Türkçeyi burada Rumencenin içine saklamak istemişler, fakat Türkçenin gizlisi de açığı gibi işe yarıyor!

... Kendilerinde ev yoktu, dört çevre basit duvarın içinden Rumen'i çıkarıp eve koyan biziz: Bugün Rumen dilindeki eve ait Türkçe kelimeleri çıkarımız, ellerinde oturacak ev kalmaz! Evlerini döşeyecek eşyayı da hep bizden aldılar. Yattıkları “çarşaf” bizimdir, yaslandıkları “saltea” bizim şilteden bozma. Verin eşyamızı desek, evleri çıplak kalacak. Evlerinin içinden dışarısını bile hâlâ “camcıö” dedikleri bizim camdan seyrediyorlar!” (Sevük 2013: s. 30)

Bükreş'in fiziki yapısını ve mimari özelliklerini de inceleyen Sevük'e göre şehir, “dümdüz bir ovanın ufkunda bina

kabartısından uzun bir gölgeye” benzetilmektedir:

Bükreş'in manevi gücünü merak eden Sevük, asıl şaşkınlığını burada yaşayacak ve imrenecektir. Adım başı kütüphaneye rastlayan ve her kattaki salonun bir köşesine bizim kütüphanelerden birinin sığabileceğini derin bir keuderle anlatan yazarımıza göre Rumenler, medeniyete sadece kabuğundan yapışık bir milletten çok gelenek ile modernizmi bütünleştirerek yeni bir sentez meydana getirmeyi bilmiştir.

İsmail Habib, *Tuna'dan Batı'ya*'da dikkat edilecek tarzda “nehir” ile “şehir”i bir bütün olarak vermektedir. Yazarımız, nehirlerin dünyanın en eski yol göstericileri olduğuna inanmaktadır. Hatta Çin'in Sarı ve Gök ırmaklarından, Hind'in mukaddes Ganj'ına, Asya'nın Seyhun ve Ceyhun'undan Mısır'ın Nil'ine, Irak'ın Fırat'ından Dicle'sine ve Avrupa'nın Tuna'sına kadar bütün nehirler milletlerin kılavuzudur. Öyle ki, susuz kalan Müslüman ilk fırsatta Fırat ve Dicle'ye koşmuş; daha sonraları asıl büyük suyunu Tuna'da bulmuştur. “Tuna yalnız Türk'ün değil, Türk'ün kudsiyeti” olduğunu söyleyen Sevük şöyle devam ediyor:

“Bugün bile Balkanlar'ın ötesinden ara sıra gelen muhacir kafilelerine bakın: Her ailenin en çok esirgeyip üzerine titrediği en kıymetli hazine ya bir desti veya bir mataradır. İçinde Tuna suyu olduğu için. Onu bütün ömrünce saklayacak. Tuna, Türk'ün öz zemezmi. O koca nehir, yalnız toprağın koyununda değil, içimizin derinliğinde akıyor; din gibi.” (Sevük 2013: s. 49)

Budapeşte'nin ise Tuna'nın öz beldesi olduğunu belirten İsmail Habib,

vapurdan seyrettiği şehirde, İstanbul'a benzer manzaralar bulur:

“Tuna'nın ayırdığı Buda ile Peşte, Haliç'in ayırdığı İstanbul'la Beyoğlu'na birçok taraflardan benziyor: Buda Garp'ta, Peşte Şark'ta; Buda eskidir, Peşte yeni; biri asaletli, biri mazisiz; şeref Buda'da, servet Peşte'de; mabetle tarih Buda'ya bağdaştı, bankayla banker Peşte'de kaynaşiyor, hep İstanbul'la Beyoğlu gibi.” (Sevük 2013: s. 73)

İsmail Habib, Viyana'ya girerken Türk tarihinin “yalın kılıç gibi şimşekli cihan pehlivanları”nın 12 yıl içinde Çaldıran'ı kazanıp Tebriz'e, Mercidabık'ı kazanıp Kahire'ye, Mohaç'ı kazanıp Peşte'ye nasıl girdiğini ve üç yıl içinde de Viyana'yı nasıl kuşattıklarını düşünür. Bu baş döndürücü hikâyenin sonunda Sevük, iki kez kuşatılan Viyana'nın alınamayışına değil; daha çok millî hafızamızın zayıflığından şikâyet eder:

“İki defa Viyana'ya gittik, alamadık, şimdi bunları düşünüş ve yazış neye? Viyana'yı gezerken, Vatan Cephesi Teşkilatı binasının duvarında yepyeni bir mermer kitabe gördük: Türklerden kurtuluşlarının 250'nci yıl dönümü için konmuş. Bizden birkaç ay önce yapılan bu dönüm şenliklerinin uğultuları, biz orada iken hâlâ duyuluyordu. Demek iki buçuk asırdır o kurtuluşu anmaktan büyük bayram bulamıyorlar. Kurtulan onlarsa kuşatan bizdik; duran onlardı, giden biz; çiğnendiler, çiğnedik; sevinmek onlarsa övünmek bizim değil mi?” (Sevük 2013: s. 96)

Sevük “Hatıradan Hatıraya” başlıklı yazısında, Viyana Kuşatması esnasında Türk askerinin şehri almak için gösterdiği üstün gayreti anlatırken Viyanalıların kuşatmanın parıltılı işaretlerini özenle

koruyarak sergilediklerinden bahseder:

“Meğer iki defa giremediğimiz Viyana'nın en içine kadar hatıralarımız girmiş. Hiç umulmayacak yerlerde onlar, şanlı veya tasalı, asırların tozunu silerek karşımıza dikiliyorlar, işte tepeden tırnağa kendilerinin olan İstefani kilisesi: Dışından bak, kaburgasının bir köşesinde biz varız, açtığımız gediği levhayla yamalamışlar. İçine gir, kabartma mermerden büyük bir abideleri var; elimizden kurtuldular diye bize kabarıyor. Kuleye çık, bir taş gülle gösterecekler, gökten iner gibi, kilisenin beynine düşmüşüz. Dışında, içinde, üstünde; nafile, Türk'ü anmadan burada gezemezsin!” (Sevük 2013: s. 101-102)

Sevük, “Tuna'dan Sonra” bölümüne kadar Rumeli'nin kaybedilişi ile millî hafızamızda cereyan eden çöküntüyü, siyasi değil aksine kültürel muhacirliğimizin Tuna Nehri'ni ve çevresini unuttuğunu hislenerek anlatır.

Açıkçası Sevük'ün, Tuna'ya derin bir kudsiyetle baktığını söylemek hiç de zor değildir. Sevük ve neslinin Rumeli'nin elden çıkmasıyla travma geçirdiği ve bu yüzden Tuna'ya çok özel bir anlam yüklediği görülmektedir. Öyle ki Sevük, teselliyi Tuna bizde olmasa bile kıyılarında hâlâ Türk bulunmasında ve hâlâ Türkçe konuşulmasında bulmaktadır: *“Lakin biz artık Tuna'dan ayrıldık ve onu yad ellere bıraktık, öyle mi? Hayat yalnız nefes almak değil, hayat yaşanılanla vardır, geçti sandığımızla diriyiz. Nehirden yalnız su akmaz, asıl tarih akar. Tuna'dan Türk'ü almaz, Tuna kupkuru.”* (Sevük 2013: s. 49)

İsmail Habib, mistik bir atmosfer içeren bu bölümlerden sonra, Batı'nın teknikle donanmış şehirlerini anlatmak-

tadır. Sırasıyla Berlin, Paris, Marsilya, Napoli ve Atina'yı gezen Sevük, Batı'nın gelişmişliği karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Berlin'e ayak bastığında artık inanmaktadır ki, Almanya bir teknik devidir. Trenin, metronun, geminin, durmadan çalıştığı Almanya'da her şey intizam ve disiplin demektir. Yazarımız, Berlin'in temizliğine de hayran kalır. O kadar ki, serçeler Berlin'in temiz sokaklarında yem bulamamış ve lokantalara misafir oluvermişlerdir. Yeşil cenneti Almanya'nın her köşesindeki ağaçlar ise Sevük'ü âdeta büyülemiştir:

“Günlerdir Berlin'i elektrik ve benzinin her çeşit hızıyla gezdiğimiz hâlde, biz bile bir ucunu öteki ucuna bağlayamamıştık. Bütün yer dümdüz olduğu için güvene güvene koşan iki katlı otobüslere binip saatlerce ve saatlerce dolaş; seksen kilometreyle giden elektrikli şehir trenlerine atlayıp, bazen yerin karnından, bazen böğründeki yarıktan, çok defa da kabartma köprülerle, şehrin üstünden uçar gibi gez; nafile, tekerlek çevikse de şehir uçsuz; serçe ne yapsın, kanadın gücü bitti, Berlin bitmiyor!” (Sevük 2013: s. 117-118)

Doğrusu İsmail Habib'in yaşadığı bu travma ilk değildir. Kendisinden çok önce Almanya'ya giden Mehmet Akif, arkadaşı Binbaşı Ömer Lütfü Bey'in “Biraz da kahveye çıksak” ısrarıyla Berlin'deki bir kahveye misafir olur. İstanbul'un mahalle kahvelerini ve müdavimlerini yerden yere vuran Akif, geldiği yerin eski bir Duyun-ı Umumiye binasından bozma kahve olduğunu öğrenir. Akif, Berlin'de sokakları, caddeleri, evleri, tren, tramvay ve otelleri İstanbul'dakilerle karşılaştırınca gördüğü manzara karşısında ürpermekten kendini alamayacaktır. Çünkü Avrupa

ile aramadaki teknik açık kolay kolay kapanmayacağına inanmıştır ve Akif'i “leyle-i memdud”un göklerimizde terk etmeyeceği endişesi sarmıştır. Akif'in *Berlin Hatıraları*'nda Almanları aşırı bir biçimde övmesi, doğrusu Türk aydınının Avrupa karşısındaki şaşkınlığını gösteren son örneklerden biridir.

İsmail Habib de, Batı'nın teknik üstünlüğünü görünce başı dönmeye başlar. Öyle ki “Bir Teknik Devi” başlıklı yazısında, Napolyon'un Almanya'yı istila ettiği zamanlarda Schiller'in “Karalar Fransız'ın, denizler İngiliz'in, biz Almanlar da fikir ve bilgi ülkesini alalım!” dediğini hatırlatarak Almanların makineyi yapma, çalıştırma ve devam ettirme çabalarını anlatır:

“Bugün Almanya'da, hem büyük savaştan yenilmiş çıkan Versay halatıyla bağlı Almanya'da, bir günde, yalnız ana istasyonlardan on yedi bin tren kalkıyor. Bu, Baltık ve Manş devletleri dışta tutulursa, diğer bütün Avrupa milletlerinin yürüttükleri tren sayısına denktir. Alman haritası karaya bassa Fransız'a, denize çıksa İngiliz'e çarptı; yüz yılın beri ucundaki Alman lokomotifleri, kendi vatanında bütün Avrupa'yı dolaşıyor!” (Sevük 2013: s. 121)

Sevük, “İkisinin Karşısında Biz” bölümünde, Paris ve Berlin'in kalabalık bir şehir olmalarına rağmen, caddelerinde seyreden araçların sessiz sedasız yollarına devam ettiğini, tramvayların kornalarına basmadan ilerlediğini ve şehrin dağdağsız hâlini tasvir eder.

Rebia Tevfik Başokçu'nun 1942'de yayımlanan *Avrupa'da Yirmi Senem Nasıl Geçti* hatıratına Yakup Kadri, “Bir Hayat Tecrübesi” başlıklı ilginç bir takriz

yazar. Yakup Kadri, bu yazıda, II. Abdülhamit devrinde Avrupa'nın zehir çanağı şehirlerine kaçan bazı yetişkin ve seçkin kimselerin "Bu memlekette vali olacağına git, Avrupa'da kundura boyacılığı et, daha iyi!"² dediklerini söyler.

Hâli vakti yerinde olan, pek çok memur, kelim ve kalem sahibi sanatçının çağdaş fikirlere kapılarak gurbet yollarını boyladıklarını yana yakıla anlatan Yakup Kadri, Avrupa'yı ilim ve edebiyat kitaplarından öğrenen safderun Türk idealistlerinin Paris, Berlin, Londra ve İsviçre'yi "hürriyet, saadet ve fazilet ülkesi zannettiklerini ancak bu hülyalarından hâlâ uyanamadıklarından bahseder: "Bunların hiçbiri o medeniyet diyarlarında kendi alın terleriyle yaşayabilmek imkânını bulamadılar. Ya kara bir sefalet içinde eriyip gittiler yahut kendi memleketlerinde kendi hısım ve akrabalarının elinden damlayan küçücük yardımlarla yarı aç, yarı tok bir ömre katlandılar. Hiçbir tanesine tek bir Avrupalının kundurasını boyamak müyesser olmadı."

İsmail Habib de Paris ve Berlin'in bir Türk için ne anlama geldiğini sorgularken Paris'in Türk aydını için kutsal bir mabet olduğunu söyleyecektir:

"İki şehrin ayrılışlarını karşılaştırırken bir Türk için ilk düşünülecek gerçeklik şu olsa gerek: Biz Avrupa'yı Fransa'dan tanıdık ve Avrupa bizi Fransızcadan öğrendi. Fransız Franktan, Frenk Fransız'dan gelir ve biz hâlâ ecnebilerin hepsine Frenk deriz. Batı'nın en ötesindeki Paris, bizim için en berisindedir!" (Sevük 2013: s. 151)

Yazarımızın şu tespitleri bütün tabiliğiyle yakın geçmişimizin özeti gibidir:

"Biz her Garplıyı Frenk bildiğimiz gibi Avrupa da her Şarklıyı Türk biliyor. Berlin'in "Vatan evi"ndeki baştanbaşa Arap dekorlu kahvenin adı Türk'tür; Paris'in Panteonunu görmeye gelen, başları ağelli ve sırtları ihramlı müstemleke Müslümanlarına oradaki Fransızların "Türk Türk" diye söyleyip bakıştıklarına şaşakalmıştım. Kızarak gülüyor ve gülerək kızıyorum: Kızışım bizi bilmeyişlerinden ve gülüşüm yalnız bizi bilişlerindendi!

Niye başkasını değil de yalnız bizi bilirler? Ne yapsınlar, Şark'ın yamanlığını Garp yalnız Türk'ten öğrendi. Çok uzakları bırak, daha beri çağlarda bile bizi denizde Barbaros ve Turgut'la, karada Yeniçeri ve Akıncılarla tanıuştılar. En çok unutmadıkları hâlâ o kelimelerdir.

...

Bütün Batı ulusları içinden yalnız Fransa bize karşı "ananevî dostluk" sözüünü kullanabildi ve biz de yalnız Fransa hakkında "manevî vatan" dedik. Bu sıfatı Mekke ve Medine için bile kullanmamıştık. Yüzümüz batıya döndüğünden beri Fransa'nın bilgisinden kafamıza ışık, edebiyatından kalbimize duygu ve ihtilâlden yüreğimize peklik geliyordu. Namık Kemal ve Ziya Paşalar vatan içinde hürriyet yok diye Paris'e kaçtılar, hürriyet içinde vatan-sız kalarak!" (Sevük 2013: s. 152)

İsmail Habib, Paris'te abidelere bakarken, "Paris'in asıl büyüünü" mermerin şiirinde bulacaktır. Paris sokakları Sevük'e göre âdeta açık hava müzesini andırır. Öyle ki, yollar sanki gidip gelmek için değil her biri bir sanat kabartısını göstermek için açılmıştır:

2 Rebia Tefvik Başoçku, *Avrupa'da Yirmi Senem Nasıl Geçti*, Tan Matbaası, İstanbul, 1942, s. 3.

“Mermer ve tuncun uğruna her yol tavansız bir galeri ve her meydan kubbesiz bir sergi gibi. Sanatı sokakta teneffüs ediyorsun!” (Sevük 2013: s. 165)

Sevük, Louvre Sarayı'nın ihtişamına hayran olmakla beraber çeşitli milletlerin kültürel katkılarıyla bu sarayın meydana geldiği kanaatindedir. Ancak o asıl Fransız'ı arar ve “mermer ve tunç üzerinde Tanrının yaptığını yaparak dünü, bugünü ve yarını yenen Rodin'de bulur:

Dünyayı dolduran Louvre dünyanıdır, Fransız'ı nerede bulayım? Yaratan Fransız'ı ki şu heykelda ve bu abidede katra katra görmüştüm; onu tam olarak, ne en son başkalarına yenilen Napolyon'da, ne en son başkalarıyla yenen Foş'ta değil, aradığım asıl Fransız'ı, mermer ve tunç üzerinde Tanrının yaptığını yaparak dünü, bugünü ve yarını yenen Rodin'de buldum!” (Sevük 2013: s. 169)

Rodin'in mabedini gizli bir hayranlıkla dolaşan Sevük, “tabiata boyun eğmeden tabiatı ele geçiren” Rodin'i derin bir huşu ile selamlamaktan kendini alamaz.

Bütün Avrupa'nın tekniğine, intizam ve temizliğine şaşırın Sevük'ün asıl şaşkınlığı Batılıların tarih algısı ve sanata karşı duyarlılığı olmuştur. Öyle ki, yenilgileri sanat eserleriyle taçlandırarak bir çeşit galibiyete çeviren Batı'nın ölümlerine saygısı ise tam manasıyla Sevük'ü cezbedecektir:

“... Yıllar geçti. Napolyon'un kemikleri Paris'e getiriliyor. Bütün Fransa coşkunluk

çinde. O ki kudreti hırsından büyükken herkesi yenmiş ve hırsı kudretinden büyükken de yendiklerine yenilmişti; şerefi kudretinde, çukuru hırsındadır; geçen uzun yıllar, toprak yağılır gibi hırsının çukurunu doldurmuş ve o uzun yıllar, uzaklaşıldıkça daha büyük görünen dağlar gibi onun şerefini kabartmıştı. Paris'e kemikleriyle gelen Napolyon artık tapılan bir ilahtır. Yer övünerek dedi ki: “İşte Paris'i bütün dünyaya yayıp, dünyayı Paris'e kapayan adam benim koynumda yatıyor!” (Sevük 2013: s. 184)

Alınlığında “Vatanın minnet duyduğu büyük adamlar için” yazan ve doksan metrelik bir kubbeyle serpilip Grek biçimi altı mermer sütunla bezenmiş Pantheon'u gören Sevük, “Belli” der; “burada ölmeyecekler gömülü.”

Tuna'dan Batı'ya, İsmail Habib Sevük'ün sadece gözlemlerini değil, yeni Türkiye'nin Batı algısını ve Batı'nın da Türkiye'ye bakışını göstermesi bakımından ilgi çekicidir. Bu kitap, gezi edebiyatımız içinde yazılan eserlerden şu farkla ayrılmaktadır:

Hemen pek çok eserde, gezilip görülen şehirler, insanlar tasvir edilirken İsmail Habib, Tuna'dan Batı'ya isimli eserinde sadece şehirlere, insanlara, mekânlara yer vermez. Onlara tarih ve sanat çerçevesinden bakar. Sevük, Viyana'yı mimari özellikleriyle resmederken “bize görünen yüzü”yle yani tarih perspektifinden bakmayı ihmal etmez. Tuna'dan Batı'ya'nın asıl farkı ise bu derin tetkik ve sentezde yatmaktadır.

Selçuk KARAKILIÇ